

Lovčianska Historia domus

Napísali lovčianski farári.

V slovenskú knihu upravil:

Jozef Košta

1953-1954

Úvodné slovo prekladateľa

Niektoré časti *Historia domus* poznal som už za farára Gejzu Ludvigha arcidekana Andreja Kalmančoka a ďalšie časti dostali sa mi do rúk v poznámkach kronikára Kytka. I kronikár Beránek, i kronikár Kytka čerpali totiž pre obecnú kroniku materiál z *Hist. dom.*, ktorý im pomáhali prekladať miestni farári, ba niektoré kratšie záznamy si azda poprekladali aj sami. Tak došlo k viacerým závažným chybám, na ktoré som pri čítaní Kytkových poznámok došiel nie ako latinár, ale ako Lovčan.

Keďže som sa koncom roku 1953 na vyzvanie MNV v Lovči podujal zostaviť úradnú lovčiansku kroniku, je samozrejmé, že so k tomu v prvom rade potreboval aj *Historia domus*. Mal som tu dve možnosti. Alebo skontrolovať už hotové preklady z *Hist. dom.* a okrem nich vybrať z nej všetky dôležité a pre obecnú kroniku v úvahu prichádzajúce záznamy, alebo preložiť znova celú *Hist. dom.*

Vybral som si tú druhú eventualitu. Ako som to robil? Ako žobrák. Kdesi som raz čítal „Kopať nevládzem, žobrať sa hanbím...“ I ja som tu nevládal kopať, lebo ani latinsky, ani maďarsky neviem, ale ak som chcel zachovať kus lovčianskej histórie pre budúcnosť, musel som žobrať hoci som sa hanbil. Ešte šťastie, že mi almužnu všade ochotne dávali, takže napokon som ju bral ako čosi samozrejmé, a to predovšetkým od tých, čo mali s Lovčou tiež čosi spoločného.

Zväčša sme to robili tak, že príslušný prekladateľ mi preklad diktoval, zatiaľ čo ja som si ho zaznamenával do poznámok. Poznámky som potom prepisoval strojom a kvôli kontrole zašiel som k inej povolanej osobe, ktorá mi preklad skontrolovala. Spomínam to len preto, aby som ubezpečil každého, komu sa tento preklad dostane do rúk o jeho správnosti.

Ako uvádzam i v úvode ku kronike, pri preklade z latinčiny pomáhal mi ochotne lovčiansky farár Dr. Michal Balko, bývalý lovčiansky farár Andrej Kalmančok a lovčiansky rodák Albín Hrmo. Preklad z maďarčiny je zasa dielom Jána Bukového z Banskej Bystrice a mojich starších kolegov – revízorov bývalej Slovenskej rady družstiev. Týmto všetkým patrí moja vďaka.

V origináli je 32 strán napísané v latinčine, 83 strán v maďarčine, 2 strany v nemčine a ostatné v slovenčine. Vo viazanej knihe je písané len 139 strán, pokračovanie až po str. 171 je v prílohe a zbytok iba v zošite a v poznámkach.

Banská Bystrica, Vianoce 1954

Lat.

Zaznamenal Jozef Fogt.

Poradie farárov Veľkolovčianskych.

13. júla 1623 ostrihomský arcibiskup Peter Pázman, zdržujúc sa vo Sv. Kríži, na žiadosť občanov veľkolovčianskych povolil kostol veľkolovčiansky, od materského kostola svätokrížskeho, ku ktorému kostol veľkolovčiansky ako filiálka patrila, tento oddelil, povýšil na kostol farský a tak zriadil farnosť vo Veľkej Lovči. Ako dosvedčuje spis arcibiskupský, nachádzajúci sa v starom protokole z r. 1671 a taktiež aj spis vydaný mimoriadne 10. októbra 1669 vo Sv. Kríži, nachádzajúci sa v tomže protokole a potvrdený Jurajom Selepčény, biskupom ostrihomským, boli určené i dôchodky kostola, farára a organistu, ktoré neskoršie boli prevzaté aj do novej kanonickej vizitácie. Roku 1820 za kanonickej vizitácie zásluhou p. Antona Makay-Gelej, osv. biskupa banskobystričského podľa najstarších zápisov fary a protokolov boli do diecézneho záznamu zavedení v nasledovnom poradí títo farári:

1. Prvý a najstarší farár veľkolovčiansky, ktorého pamiatka je v knihách farských zaznačená za kráľa Leopolda a arcibiskupa Selepčény, ktorý v r. 1666 bol vyvolený za arcibiskupa ostrihomského, bol **Laurinec Husár**, ktorý r. 1667 sa píše ako farár veľkolovčiansky až do r. 1668, teda 1 rok.

2. **Jakub Deladt** od r. 1668 do konca septembra 1673. 5 rokov. Tento farár dôchodky kostola, farára a organistu za Petra Pázmana určené pre neprávosť farníkov zkrz arcibiskupa Juraja Selepčény nariadil potvrdiť. Ako vidieť zo spisov tohože arcibiskupa zo dňa 10. Októbra 1669 vydaných v protokole, tento farár sám od r. 1671 začal viesť o týchto dôchodkoch záznamy.

3. **Laurinec Husár**, druhý raz od r. 1673 do 19. decembra 1675. 2 roky

4. **Ján Nimnický** od r. 1675 do 11. novembra 1677. 2 roky. Za tohto farára (dľa záznamu protokolu) bol Juraj Vrana dňa 19. októbra 1676 zabitý Turkami pri farskej stodole

(farské budovy vtedy stály v blízkosti kostola, kde je teraz hostinec). Turci, ako hovoria ľudia, nikdy predtým do Lovče nevtrhli. Duša Juraja zkrze zásluhy Krista nech odpočíva v pokoji!

5. **Ján Hubač** – od r. 1677 do 1. septembra 1678, 1 rok.

6. **František Humay** – od r. 1678 do 22. júna 1687, 8 ½ roka.

7. **Adam Petrovksý** od r. 1687 do 15. júna 1689, 2 roky. Potom prešiel do farnosti žarnovickej.

8. **Laurinec Szlatkay** od r. 1689 do 17. júla 1691, 2 roky

9. **Michal Bajmoczy** od r. 1691 do septembra 1695. 4 roky

10. **Juraj Imrich Kmetky** od r. 1695 do februára 1703. 8 rokov. Tento do r. 1700 bol súčasne farárom ždanským. Zomrel 10 februára 1703 a bol pochovaný pri kostole veľkolovčianskom.

11. **Ján Krizsanoczy** od r. 1703 do júna t.r., ¼ roka.

12. **Juraj Benkovič** od r. 1703 do mája 1704. 1 rok. Bol inštalovaný na príkaz osv. vikára Pavla Balaš.

13. **Matej Konček** od r. 1704 do 23. mája 1709. 5 rokov. Tento zomrel vo svojej budove 23. Mája 1709 a pri farskom kostole bol pochovaný.

14. **Ján Krnáč** od r. 1709 do 19. Februára 1716 – 6 a ¼ roka. V záznamoch kostola ždanskeho sa píše ako farár kostola veľkolovčianskeho a hornoždanskeho. Zomrel 19. februára 1716 v Hornej Ždáni, pochovaný bol 22. februára 1716 vo Veľkej Lovči okolo 34 ročný. Za tohto v protokole zomrelých veľkolovčianskej farnosti sa zaznamenáva, že v tomto kraji bola veľká cholera, lebo do r. 1710 sú ešte nasledovné záznamy: „Dňa 18. Septembra zomrel v Pánu.....“

(+ Pochádzal zo Slepčian- ostrihomský kanonik, farár v Senci – Slovák. Latinsky rečnil pri pohrabe Pázmana, + 19.III.1637.- Pozn.neb.vdp. Longauera, tit. kanoníka.

Michal Šouceje (Schouczege) a jeho matka Beta, taktiež Anna, dcéra Jána Hornický s dvoma sestrami menom Katarína a Marína, taktiež manželka Michala Šouceje menom

Dora. Sú spolu pochovaní na mieste zvanom Za Trníčky. Toto miesto chotára veľkolovčianskeho až dodnes sa takto volá. Taktiež 2. novembra za tejto cholery usnul v Pánu 30-ročný Martin Bajak, ktorý bol pochovaný vo svojej vlastnej záhrade. Taktiež 7. novembra zomrela v Pánu Osana Bajak, manželka Martina Bajak, taktiež dcéra Marína a syn Juraj, Potomci Martina a Osany Bajak a sú pochovaní v záhrade. Za cholery zomrel 14. novembra tiež Juraj Bajak, asi 70-ročný a je pochovaný vo svojej vlastnej záhrade so svojou rodinou. (viď. starú knihu farnosti z r. 1671 medzi mŕtvymi na str. 29)

15. **Wolfgang Nemeckay** od marca 1716 do apríla 1716

16. **Martin František Jachan** od r. 1716 do r. 1728. 12 rokov. Za tohto kardinál Saxo v r. 1720 udeľoval vo Sv. Kríži sviatosť birmovania.

17. **Michal Remenka** od r. 1728 do 23. januára 1730. 2 roky.

18. **Michal Betulay** od 8. marca 1730 do r. 1735. 5 rokov. Tento s dvoma svojimi predchodcami prestál veľké nepokoje a prenasledovania od obyvateľov veľkolovčianskych, ako zaznamenáva protokol na viacerých miestach.

19. **František Zlatnický** od r. 1735 do októbra 1740. 5 rokov. Potom sa presťahoval do fary v Jastrabej.

20. **Pavel Radolffy** od r. 1740 do októbra 1750. 10 rokov. Tento zomrel vo Veľkej Lovči 15. apríla 1751 vo veku 38 rokov a bol pochovaný pri kostole. Za tohto farára zdržoval sa vo filiálke Dolná Trnávka vojenský oddiel Pálffyho. Farské budovy vtedy boli v susedstve domu nateraz „Majneje“, predtým „Bajakeje“ (Majniana-Bajakiana; o ktorých je spomienka vyššie) na mieste, kde je teraz hostinec. V r. 1745 biskup Majtény udeľoval sviatosť birmovania v Ladomeri.

21. **Štefan Novacký** od r. 1750 do septembra 1760. 10 rokov. Za tohto farára od r. 1751 vo filiálke Dolná Trnávka v obecnom dome zdržovali sa vojaci z oddielu vojska Hohenemps, kompánia kapitána Stephnera. Taktiež bol pokrstený chlapec vojaka z oddielu Pretloch. V r. 1754 biskup Anton Révay udeľoval sviatosť birmovania vo Sv. Kríži. Okrem toho za tohto farára vo filiálke Dolná Trnávka boli akýsi nekatolíci luteráni, zpomedi ktorých sa 100-ročný Michal Tesák pred svojou smrťou obrátil. Zdržoval sa tam dolnotrnávsky obyvateľ Metresa za pol roka za tým účelom, aby opatroval obecné kone a bol k dispozícii, kedykoľvek to povinnosti farára vyžadovaly.

22. **František Zlatnický** po druhý raz od septembra 1760 do r. 1773. 13 rokov. Bol inštalovaný 21. októbra 1760 dekanom - farárom novobanským Michalom Valovič. R. 1765 sa vo filiálke zdržovali vojaci z regimentu Battyany, ktorých kapitán sa volal Berchtoldt. Za tohto farára až dosiaľ boli luteráni v ofiliálke Dolná Trnávka a 70-ročná zvaná Rendek tu ako tvrdošijná luteránka v decembri 1771 zomrela. Tento farár zomrel vo Veľkej Lovči a bol pochovaný pri kostole, keď 38 rokov ako farár účinkoval v Jastrabej a Veľkej Lovči. Tu založil fundácie v r. 1760. (O fundáciách je podrobnejšie v orig.)

23. **Ján Horáček** došiel po piatej nedeli veľkonočnej r. 1773 a bol tu až do r. 1798 – 25 rokov. Od r. 1771 bol tu ako administrátor. Odtiaľto prešiel za farára do Sv. Kríža, kde vo februári 1807 zomrel a bol aj pochovaný. Už ako veľkolovčiansky farár bol zvolený za dekana. Bol medzi záznamami fundácií pre kostol veľkolovčiansky, o čom pozri záznamy na nasledujúcej strane.

24. **Jozef Urbánsky** od r. 1779 do júna 1806 – 7 rokov. Prišiel z fary Sv. Michala z Turca. Znášal veľké prenasledovanie farníkov, konečne strasúc prach so svojich nôh, opustil faru a zomrel vo Vysokej pri Štiavnici.

25. **František Folger** od júna 1806 do apríla 1807 – ¼ roka. Tento sa stal sekretárom diacezálneho biskupa Gabriela Zerdahely, potom riaditeľom biskupskej kancelárie, zároveň bol farárom sv. križským a konečne za biskupa Antona Makay assesorom biskupského konzistória a kanonikom katedrálneho chrámu v Banskej Bystrici a v r. 1820 bol osv. Biskupom menovaný kanonikom a latere.

Historia Domus od roku 1807

Za osv. Biskupa banskobystrického Gabriela Zerdahely po preložení dp. Františka Folger za farára sv. križského ja **Jozef Fogt**, predtým 3 roky farár necpalský v Turci dostal som túto faru a som ju aj zaujal 24. Apríla 1807. Dňa 13. septembra 1807 som bol inštalovaný dp. Andrejom Hagen, farárom z Trubína a dekanom dolného dištriktu sv. križského, teda v deň sviatku mena Panny Márie.

Začiatkom novembra 1807 bola mi daná úloha profesora cirkevných dejín z teológie vieroučnej, dogmatiky na diecéznom učilišti v Banskej Bystrici, takže po ustanovení na toto miesto stal sa administrátorom fary **Ján Horčín**.

Vo februári 1807 zomrel vdp. Ján Horáček, farár sv. krížsky, predtým farár veľkolovčiansky (Jeho duši nech dá Boh odpočinutie večné). Silou svojho testamentu 17. Februára 1807 spísaného a v archíve biskupskom uloženého, ako zbožný poručenský dar zčiasťky kostolu zčiasťky farárovi a konečne zčiasťky biednym chudobným ustanovil nasledujúce:

Pre kostol veľkolovčiansky porúčam 400 f. Prvý bod svojho testamentu porúčam za týchto podmienok: Kostolu veľkolovčianskemu pre rôzne potreby zanechávam 400 f. Táto darovaná suma je uložená u p. Ladislava Benický v Mičinej a do pokladne vložená 21. januára 1808. Pozostalostné listiny darcu sú dané do opatery Františkovi Folger, farárovi sv. krížskemu, ako zvláštnemu kurátorovi cirkevných základín obvodu sv. krížskeho panstva, ale nie sú nikde zaznačené.

Na odslúženie sv. omší za duševné spasenie farára veľkolovčianskeho v 18. bode testamentu 200 f. dľa týchto slov: Za spásu svojej duše ako fundátor základín zanechávam 200 f. a z ich úrokov podľa rozhodnutia p. biskupa je tunajší farár povinný každoročne odslúžiť 10 sv. omší. Tento kapitál ako základina bol uložený, ako už bola zmienka vyššie, u p. Ladislava Benický 21. januára 1808. Záväznosti nie sú nikde zaznačené; spravovanie a starosť o tento kapitál od ndp. biskupa je však sverená farárovi sv. krížskemu p. Františkovi Folger.

Pre katechetické ciele zanechal 100 f. V 22. bode testamentu je napísané: Pre ciele katechetické zanechávam 100 f. Uložené sú spomenutým spôsobom u p. Ladislava Benický 21. januára 1808 a tiež nie sú nikde zaznačené. I tento kapitál je pod spravovaním sv. krížskeho panstva.

Pre chudobných veľkolovčianskych v 2. Bode svojho testamentu zanechal 200 f. Týmito slovami: Chudobným a zvlášť vdovám veľkolovčianskym zanechávam 200 f. Tieto sú uložené u p. Izáka Peťko, obyvateľa banskobystrického 1. Januára 1808. Záväznosti a sám kapitál daný je na starosť kanonikovi banskobystrickému p. Františkovi Molnár, ako správcovi biskupského chudobínca sv. Jozefa v Kremnici.

Pre chudobných filiálky Dolná Trnávka zanechal 60 f. v 14. Bode svojho testamentu týmito slovami: Chudobným z Dolnej Trnávky, obzvlášť vdovám, 60 f. Tieto sú uložené u prvomenovaného občana banskobystrického p. Izáka Peťko 1.

januára 1808. Zvlášť na starosť obci zaznačené sú 26. januára 1808 a okrem toho zvláštna starostlivosť p. kanonikovi Františkovi Molnár.

Začiatkom jesene v r. 1808 vzdal som sa svojho úradu profesorského pre chorobu a nestálosť svojho zdravia a vrátil som sa už iba ako farár svojej farnosti.

9. mája 1808 za prítomnosti úradného predstavenstva, Dr. Mateja Vajsa, advokáta, p. Jána Gregoríka ako vykonávateľa a p. Almásyho Geometra urobená bola zámena s držiteľom tohto majetku richtárom Ondrejom Hrmo alias Obertáš a prísazných Michalom Jakubec a Jozefom Hrmo alias Zivák na požiadanie farára; namiesto Homolkeje záhrady, vystavenej častým záplavám, vyznačené je farárovi v tejže veľkosti čiastka z obecnej pasienky za Hronom sa nachádzajúcej pri Kapustinkách vyše hati, kde sú položené hraničné kamene. Z dolnej čiastky nie sú žiadne hraničné kamene, pretože tam sú stáli susedia; z hornej čiastky vyhraničené je pre organistu, z východnej čiastky hraničia viacerí občania veľkolovčiansky s týmže pozemkom, a to: Ján Rendek, Ján Gulička, Ján Švehlík, Jozef Náročný, Ignác Hrnčiar, Jozef Repka, Ondrej Krajčí, Ján Sitár, Michal Jakubec a zomr. Ondrej Kabina, od západu však hraničí rieka Hron.

27. mája 1811 urobená je v prítomnosti p. Geometra a p. Almásyho na spôsob predošlej zámény ďalšia zámena pozemku umiestneného za Hronom, a to preto, že rieka sa často vylievala, za iný pozemok pred Hronom v „Laziech“, za cintorínom sa nachádzajúci o 800 orgias quadratas. Jeho hranice sú: od východu rameno Hrona idúce k mlynici, od juhu pozemok Jána Kurať, od západu cesta, od severu pozemok organistu majúci 300 orgias quadratas.

Roku 1809-1810 drevený oltár kostola, ktorý bol časom zošlý, bol odstránený a namiesto neho z popudu vdp. Patróna biskupa banskobystrického Gabriela Zerdahely zhotovený bol nový z kameňa z vlastných prostriedkov kostola. (Podrobnejšie v origináli)

Roku 1810 tým istým patrónom vyššie spomenutým zadovážená bola v Požónii za 110 f. socha sv. Filipa a Jakuba a uložená na hlavnom oltári, na čo bola urobená zbierka v obci veľkolovčianskej a ostatná čiastka bola čerpaná z kostolnej kasy.

Roku 1814 Ján Švehlík z Lovče z vlastného popudu zadovážil pre kostol dve veľké zástavy farby zelenej.

Roku 1815 občania dľa svojho sľubu dali obnoviť kamennú sochu prebl. Panny Márie umiestnenú pred kostolom, čo stálo 40 f.

Roku 1815 za richtára Jána Švehlík múr cintorína bol od nova vystavaný z vlastných prostriedkov občanov.

Roku 1815 postavil som v záhrade nový 3-poschodový včelín pre 120 rodín vlastným nákladom. Sám včelín bez vnútorného zariadenia stál 121 f. 45

Roku 1817, keď bol uprázdnený biskupský stolec, kostolná pokladňa bola spravovaná uhorskou aulou. Farská budova nákladom patróna bola obnovená okrem novej strechy, obývacej izby a novej maštale. Okrem toho zvonku bola budova obnovená a obielená. Vo vnútri miesto drevených dvier bola vlastným nákladom zhotovená železná brána za 66f. V tomto roku zadovážil som nové schody a už zmienenú železnú bránu, aby v čase požiaru neboli zničené obývacie miestnosti.

Roku 1819 sriadil som vlastným nákladom malú izbičku a v nej spálňu pre domácnosť. To ma stálo okolo 150 f. Obývaciu miestnosť pre rodinku obrátenú do ulice sriadil som k môjmu používaniu.

2. mája 1819 deň po dni patrónov chrámu vdp. Biskup Anton Makay na moje prosby uznal za potrebné väčšiu starosť o kostol a veriacich a v nádeji na postavenie nového kostola ma povolal, aby som sa vyjadril, či na spôsob dobrého spravovania cirkvi nepotrebujem kaplána za predpokladu, že to bude slúžiť všeobecnému dobru diecézy.

1. júna toho roku na základe môjho rozhodnutia poslal ku mne p. biskup za kaplána Františka **Krutek** zo sv. Ďúra z Turca, ktorý tam bol predtým kaplánom. Tento sa dostavil na svoje miesto 11. júla.

15. júla toho roku boli mi poslané smernice pre kanonickú vizitáciu 3 mesiace vopred, ale pre rôzne telesné vyčerpania dal som 9. Augusta odpoveď a určil som na to deň podľa rozhodnutia arcidekana.

Roku 1819 som zadovážil medený kalich s paténou, dal som ho pozlátiť v Kremnici za 20 f.

V tom istom roku som zadovážil novú striebornú nádobu k prenášanju najsv. Sviatosti Oltárnej a oleje k chorým, ktorá obnáša 6 a ½ lótov a stálo to 30 f.

V tom istom roku koncom novembra bol prvý kaplán preložený do Sv. Kríža a na jeho miesto dostal som novokňaza Jána Rišák.

V r.1820, keďže organista František Schvarz nevšímajúc si mojich napomenutí, opilstva sa nezdržoval a na sviatok Troch kráľov pri kolede výtržnosťami vyvolal škandál medzi veriacimi, pozbavil som ho služby cirkvi, dal mu výpoveď zo školy a na jeho miesto prijatý bol Ján Jančina pochádzajúci z Trenčína, ktorý bo vo Sv. Kríži. Tento prijal svoj úrad v prvú nedeľu pôstnu 20. Februára a toho istého dňa složil aj vyznanie viery do mojich rúk. Obilie na školskom poli „Nad Starom Háji“ mu bolo dané zadarmo, takže dostal aj zrno a preto aj on je povinný svojmu nástupcovi jasenné zrno odovzdať bez náhrady.

V tom istom roku 6. mája v smysle biskupského prípisu bola kanonická vizitácia kostola a fary veľkolovčianskej.

V tom istom roku 10. marca kaplnka ležiaca na konci farskej záhrady vystavaná z kamenia a hliny bola už na zvalenie, tak som ju rozkázal zbúrať. Táto bola kedysi pred 50 rokmi domom Valacheje postavená, avšak nebola na ňu daná žiadna fundácia na reparáciu.

V r. 1820 zadovážený bol v Štiavnici na trovy kostola drevený kríž pre Veľký piatok pred hrob Pána a tiež aj drevená socha Krista Pána ležiaceho v hrobe, ktoré sa na tieto slávnosti používajú, pričom každá socha stála 5 f.

V r. 1820, keďže organista Ján Jančina nedávno mnou prijatý nielenže začal nasledovať stopy neslušného predchodcu, ale ešte aj v biskupskej sv. krížnej aule sa tiež neslušne zachoval, bol mnou prepustený a prijal som hlinického speváka Františka Kalický, 19 ročného mládenca zo Štiavnice pochádzajúceho na základe nasledujúceho odporúčania hlinického farára: „Pozdrav čitateľom od Pána! Týmito riadkami overujem, že bezúhonný a najlepšej povesti požívajúci mladík Fr. Kalický zo Štiavnice pochádzajúci počas svojho účinkovania v Hliníku ako spevák a tiež aj ako vychovávateľ školskej mládeže s chválibným výsledkom pôsobil a život spôsobilý a príkladný za 4 roky a 9 mesiacov až podnes viedol, preto s najväčšou láskou a protekciou ho odporúčam. Dané v Hliníku 6. mája 1820. Ján Borgényi, farár Hliníku.“

Myslím, že bude zadobre, keď tu krátkou, pritom však úprimnou rozpoveďou vyložím svoj život, aby mojím nástupcom bolo zrejmé, za akých okolností a z akého dôvodu som prišiel na túto faru a ešte viac preto, aby som svoju povďačnosť preukázal voči prestaveným, ktorí ma toľkými dobrodeniami a láskou zaopatřili; nech je to preto tu naznačené.

Vyšiel som z požoňského seminára 1798 a ndp. Martin Mateovič, prepošť katedrálneho kostola banskobystrického a počas uprázdnenia biskup. stolca kapitulárny vikár ma ustanovil archivárom svojho úradu. Túto funkciu som vykonával za 1 rok, avšak pre moje porúchané zdravie šiel som potom za kaplána do Dubovej, hornozvolenský okres. R. 1800 po jednom roku som šiel v tej istej hodnosti do Žarnovice, kde som bol 3 roky a potom vdp. biskup Gabriel Zerdahely ma povolal do biskupského seminára. To som veru nikdy nemyslel, že v tom novom lýceu budem profesorom, ba že súčasne budem mať aj benefícium. Vidiac dobrú vôľu svojho biskupa, prijal som to a prisľúbil, že na peštianskej univerzite složím rigorózum. Biskup mi sľúbil najbližšie uprázdnenú faru. Keď sa uprázdnila fara v Radvani, pýtal som si ju, potom faru v Sučanoch v Turci, kam som dostal odporúčajúce listy, no v tom čase ponúkal mi p. biskup Veľ. Uherce, kde sa uchádzal aj biskup. tajomník, veľmi zaslužilý pán Imrich Dubina, tak som potom na to miesto nereflektoval, až konečne som dostal faru v Necpaloch v Turci, kde som nastúpil v r. 1803 v prvú nedeľu adventnú. Na peštiansku univerzitu som šiel s 2 kolegami Karolom Bogdány, farárom z Hájnik a Jánom Veiszom, kaplánom banskobystrickým a vrátil som sa šťastlivo s dobrým vysvedčením na biskupský úrad do Sv. Kríža. Dostal som potom vymenovanie i s menovanými 2 kolegami za profesora a tiež aj plat 600 f. Neskoršie po 3 rokoch vo Fare necpalskej v r. 1807 po zomretí Jána Horáček, ktorý z tejto fary bol preložený do Sv. Kríža, kde aj zomrel, biskup Gabriel Zerdahely ma na toto miesto vyhliadol a mi ho ponúkol vlastnoručným listom, ktorý tu z povďačnosti pripojujem:

„Ctihodný pane! Fara vo Veľ. Lovči sa úmrtím sv. krížskeho farára uprázdnila, preto Vás upozorňujem, že by som ju rád dal Vám, rozmýšľajte o tom, či by Vám to vyhovovalo, a potom mi oznámte, aby som po prevedení deľby vo Sv. Jure mohol Vám udeliť investitúru. Zatiaľ držte vec v tajnosti. Otcovské požehnanie Vám dávam, oddaný Gabriel v. r., biskup.

18. februára 1807“

Na základe tohto písma dostavil som sa pred biskupa vo Svätom Kríži, ktorý to, čo písmom sľúbil, aj slovom potvrdil, ponechajúc na moju vôľu, či zostanem vo fare v Necpaloch, alebo či prejdem na faru vo Veľkej Lovči. Mňa však mnohé veci odstrašovali od pýtania fary vo Veľkej Lovči. Nielen známe protivenstvá, ktoré podľa vpredu spomenutého na tomto mieste predomnou od bezbožných farníkov pretrpel farár Jozef Urbanský, až sa konečne vzdal a bol prinútený odísť do penzie, ale tiež zlý chýr v celom biskupstve

o surovom, tvrdošijnom a nestálom chovaní obyvateľov veľkolovčianskych, ktorým sú vstave svojmu pastierovi sa priečiť, jeho dobré veci odvrhnúť, čo sa prejavilo aj tým, že počas kázni ako na znamenie všetci hnevom povstali a odišli, nedbajúc na to, že sú v kostole. Tieto svoje obavy som aj milovanému predstavenému predostrel, ktorý ma do Božej milosti odporúčal, ubezpečujúc ma o svojej pomoci a dodal, že s prevzatím tejto fary to myslí v dobrom a pripomienky, ktoré odo mňa obdržal tiež zauznáva, avšak že je o tom presvedčený, že ja pastierskou múdrosťou tento národ k povinnostiam privediem a v nich ho aj udržím. S úzkostlivou dušou, nevediac, akej rady sa chytiť, išiel som na miesto aj s biskupským sekretárom Jánom Prunyi, ktorého mi biskup dal za spoločníka k obzretiu farnosti. Tá príduc, nevďačne ma prijali, fara a nadovšetko kostol bol opustený a veľmi nečistý, čo ma veľmi odrádzalo, kým zase biskup – ako patrón sľúbiac jeho obnovenie a v súvisi s tým aj prevedenie časti omšových fundácií kostola svätokrížskeho na kostol veľkolovčiansky a farskú stodolu že dá postaviť z tvrdého materiálu, ako aj sýpku. Toto všetko ochotne ten predstavený aj splnil s výnimkou naposledy spomínanej sýpky, ako je to vidieť u fundácií Horáček-a a i stodola skutočne v r. 1808 bola postavená. Túto slobodnú a dobrovoľnú snahu otcovského pastiera nemohol som neprijať, nedalo sa mi viac odmietať a oddajúc sa do vôle Božej, farnosť veľkolovčiansku som prijal a složiac vyznanie viery a tiež aj prísahu v kaplnke sv. krížskej – z fary necpalskej, kde som mal investitúru, išiel som do Veľkej Lovče, nakoľko František Folger, dočasný farár veľkolovčiansky bol medzitým biskupom vymenovaný za svätokrížskeho farára. Aby sme nemali ťažkosti s rozdeľovaním, obe predošlé farnosti oddali sme 24. Apríla 1807 v deň sv. Juraja z príkazu biskupa. Mojm nástupcom v necpalskej fare sta sa Jakub Majer, predtým farár v Radvani. 13. septembra 1807 v deň mena Panny Márie som bol inštalovaný dekanom – farárom z Trubína Andrejom Hagen, ktorej slávnosti sám osv. Moj biskup chcel sa zúčastniť, ale pre nepriazeň počasia sa to neuskutočnilo a namiesto seba poslal kanoníka Františka Molnár a biskupského sekretára Jána Prunyi. Začiatkom novembra môj profesorský úrad v banskobystrickom biskupskom seminári mi bol pre onemocnenie znemožnený, čím som bol prinútený zrieknuť sa ho. Od toho času až dodnes, keď toto píšem (rok 1820), v službe duší tejto farnosti strávil som už 13 rokov. Nech si nikto nemyslí, že pri takej biskupskej pomoci mi bolo ľahko pôsobiť v tejto farnosti. Aj ja po príklade svojich predchodcov skusoval som tvrdošijnosť veľkolovčianskych veriacich, ktorých som z milosti Božej čiastočne láskavosťou, čiastočne príležitostnou prísnosťou natoľko pripravil k náprave, že ich nespokojné a k odporu náklonné duše stali sa prístupnými natoľko,

že sám sa teraz môžem pochváliť v Pánovi, že sa s veriacim ľuďom, ktorý je mojej starosti sverený, spokojný život vediem.

Ani mne, ani mojim predchodcom nerástli ruže bez trnia na tomto poli evanielia a tak v tejto vinici Pána som mnoho utrpenia musel zniesť. Trpké duševné boje, ohovárania, upodozrievania som s Božou pomocou a s čistým svedomím znášal a mne sverený úrad podľa svojich síl vykonával, čo by som nebol mohol, nebyť odovzdania sa Pánu Bohu, takže teraz majúč vlastné skúsenosti a s vnútorným duševným presvedčením môžem povedať: Pán mi láskave uložil len toľko, koľko môžem zniesť a z pokušnia urobil zisk. V rukách Pána je môj osud až do konca!

Nemôžem sa zdržať, aby som verejne nevyznal, že zvláštnu náklonnosť prechovávam k mladšiemu duchovenstvu v seminári. Preto som chcel znovu zaujať katedru teológie a nastúpiť službu profesora, ale môj zdravotný stav bol neistý, vyžadoval trvalý telesný pokoj. Aby som teda aspoň v rámci svojich skromných možností bol nápomocný veľkej veci výchovy kňazstva a aby som vyzdvihol je význam, zaplatil som v r. 1811 200 f. na udržiavanie mne tak milého kňazského dorastu. Za tento dar odmenil sa mi p. biskup týmto listom:

„Veľactený pán farár! Dobrodienie Tvojej dôstojnosti vďačne prijímam ako zvláštnu starosť Tvojej lásky a príslušný dar odovzdávam prefektovi seminára a keď i nie podľa mena, predsa Tvoj dar stane sa predmetom modlitieb klerikov za dobrodinco. Ostávam so srdečným pozdravom a s otcovským požehnaním. Vo sv. Kríži 29. januára 1811 dobroprajný otec v Kristu Gabriel, biskup, v. r.“

V r. 1815 okresný chirurg menom Medschacher previedol stepenie do žil nemlúvať, avšak malým úspechom.

V tom istom roku pri obnovení verejného úradu tejto župy v Zlatých Moravciach bol som osv. pánom Gabrielom de Berényi vymenovaný za prísediaceho súdnej stolice župy Tekov.

V r. 1818 som vo farskej záhrade ležiacej za humnom popresádzal stromy a zostavil i presný plán, ktorý je nakreslený na konci tejto knihy.

V r. 1818 na sviatok sv. Michala po reštaurácii župy turčianskej bol som osv. Barónom Jánom de Réva, večným županom a úradu tohto administrátorom menovaný za prísediaceho súdnej stolice tejto župy.

V r. 1819 osv. a ndp. novovymenovaný biskup banskobystriický Anton Makay Gelej poctil túto farnosť svojou prítomnosťou, navštívil aj záhradu i kostol a presvedčil sa , že tento je už zrelý na reparáciu, preto ako patrón kostola prisľúbil ho dať od základu nahradiť novým kostolom a zároveň ma vyzval, či by som neprijal kaplána, s čím som súhlasil. Keďže však tu nie je založená kaplánska stanica, aby sa moji nástupci necítili týmto dotknutí osvedčil som sa, že s týmto súhlasím len na niekoľko rokov a aby neboli pochybnosti, preukazujem sa nasledovným listom biskupa, ktorým mi bol v tejto záležitosti poslaný:

„Milý syn v Kristu! V dôsledku Vášho privolenia, že vďačne prijímete kaplána rozhodol som sa prideliť Vám do Veľkej Lovče kaplána Juraja Františka **Krutek**, ktorého týmto do Vašej Bratskej lásky odporúčam. Ostávam s otcovským a biskupským požehnaním. V Banskej Bystrici 1. Júna 1819 otec v Kristu Anton Makay, v.r., biskup banskobystriický.“

Roku 1820 vysoká veža kostola puknutá na viacerých miestach bola nákladom J.E.p. biskupa Antona Makay, ako patrónom železnými podperami spevnená a obielená. Zároveň bolo zvonku okolo kostolných múrov vyložené potočné skalie, aby ani vodou ani vlhkosťou, ani za snehového odmäku nebola ničená vakovka i aby odtek vody bol umožnený.

Tohože roku 1820 20. júna vo večerných hodinách prišiel so svojím sprievodom na návštevu J.E.p. biskup a nasledujúceho dňa slávnostne previedol kanonickú vizitáciu. O spôsobe pokračovania nachádzajú sa záznamy vo farskom protokole medzi kostolnými spismi.

Začiatkom roku 1821 osv.p. biskup ako pán hospodárstva v panstve ustanovil, aby podľa vzácnej mienky slávneho biskupa Gabriela Zerdahely konali sa každoročne z príležitosti sviatku sv. Agaty vo farskom kostole sbierky na zveľadenie požiarnych základín, aby tak mohli byť viacerí, ba skoro všetci občania účastní na náhrade zničeného majetku. O tomto vydal nariadenie v tejto listine:

„Drahý brat v Kristu!

Blahej pamäti môj najbližší predchodca sl. biskup Gabriel Zerdahely okrem mnohých dobrodení v osvojej diecéze preukázaných a po viacerých skutkoch a pamätnostiach pri spravovaní svojho panstva vedený súc priazňou voči svojim podriadeným, snaží sa ustavične zveľadovať požiarnu základinu jednak svojím nákladom a jednak nariadením sbierok a dobrovoľných ofier pre svojich podriadených konaných každoročne vo sviatok sv. Agaty,

z čoho obyvatel' panstva biskupského má obdarovávať nešťastím pohromy alebo požiaru postihnutých. Preto z opatrnosti a prezieravosti, ak sa môžem považovať za hodného udržať túto základinu, aby neutrpela škodu devalváciou, ale aby sa udržala a v snahe upevniť ju, odporúčam na tento cieľ nasledovné:

Nech je dňa Pána 4. februára svojmu ľudu, predovšetkým však svojim najbližším a príbuzným ako svojim podriadeným a ubiedeným vysvetlený význam tejto veľmi prospešnej fundácie, z ktorej bude vypomôžené osudom ohňa sklúčeným. Svojich veriacich však treba na túto sbierku a offeru, ináč dobrovoľnú, konajúcu sa v nasledujúci deň sv. Agaty s tou pripomienkou povzbudiť a pohnúť, že v prípade ohňa budú tiež sami účastní zo zisku týchto darcov, takže milodary nielen pre iných, ale aj pre samých seba dávajú. Za tým cieľom nech je výnos sbierky ku mne prinesený na zúročenie.

Otcovské a biskupské požehnanie udelujúc ostávam 1. februára otec v Kristu.“

V dôsledku tohto nariadenia som 5. februára zaviedol sbierku po domoch pomocou organistu v nádeji, že sa sosbiera viac peňazí. Nasbieralo sa 8 f. 20 tr., ktoré môj kaplán Ján Riššák 1. Marca 1821 zaniesol sv. krížskemu farárovi Jánovi Scherer, ako správcovi požiarnej základiny.

V tom istom roku 1821 vo sviatok sv. Agaty ma osv.p. biskup vymenoval za prísediaceho svojho súdu na základe listu, ktorý som o 3 dni neskoršie obdržal a ktorý je nasledovný (nasleduje obsah listu od p. biskupa Antona Makay).

V tom istom roku 1821 20. Februára bol som na základe doporučenia svojho predstaveného Antona Makay zvolenským županom Štefanom Boronkay de Nezette v Banskej Bystrici menovaný za prísediaceho súdnej tabule zvolenskej a obvyklú prísahu som složil.

V júni 1821 som dal postaviť apiarium so strechou, ktoré malo veľkosť 150 alveárov.

V tom istom roku 1821 začiatkom mesiaca júna preložený bol ku mne za kaplána p. Juraj Šteffko, predtým kaplán vo Vyhniach a na jeho miesto nastúpil môj doterajší kaplán Ján Riššák.

V r. 1821 nad loďou chrámu bol položený nový stĺporad a steny s vežou boli spevnené železnými traverzňami, chór bol vymurovaný a brána kostola prerobená do štvorca. Toto všetko bolo hradené patrónom kostola p. biskupom Antonom Makay.

V r. 1821 bola i sakristia prerobená, založené bolo nové podnebie a namiesto starých dvier formy gotickej boli urobené nové dvere do štvorca. Taktiež boli urobené aj nové rámy všetkých oblokov. Vrch sakristie, ktorý sa nedávno zrútil, bol znova opravený.

V jaseňi 1821 vrch celého kostola bol zvýšený o 1 a ½ stupňa (pedis) a kostol bol znova vyložený kvadrátnymi kameňmi.

V tom istom roku pri adaptácii bolo postavené v kostole 8 nových schodov.

V tom istom roku 1821 15. Októbra bol Andrej Hagen, dekan – farár trubínsky vymenovaný za tekovského archidiakona a ja som bol p. biskupom vymenovaný za dekana sv. krížskeho okresu listom datovaným 20. októbra, ktorý tu uvádzam:

(Nasleduje obsah listu, ktorý zaberá 2/3 tejto strany. Pozn. pri prekl.)

15. októbra 1821 bol do Zvolena preložený Juraj Šteffko, môj kaplán a namiesto neho bol sem pridelený z banskobystrického seminára vyšlý Jozef Hajdušik, ktorý svoj úrad zaujal 30. októbra.

27. novembra 1821 bola v Banskej Bystrici zadržaná diecézna synoda pod predsedníctvom osv. p. biskupa Antona Makay – Gelej. Na základe encykliky z 2. Októbra bolo povolaných 50 kňazov, ako je vidieť z protokolu.

(Nasleduje podrobný popis tejto porady. Poznámka pri preklade)

1. februára 1822 prinesená bola na kostol a aj na sakristiu nová brána z tvrdého dreva, ktorá bola zhotovená z prostriedkov biskupského panstva pod vedením p. biskupa Antona Makay.

4. februára na sviatok sv. Agaty bola prevedená v domoch občanov sbierka na požiarny fond, pričom sa sossbieralo a do Sv. Kríža poslalo 12 fl., 9 tr.

20. augusta v noci po sviatku sv. Štefana, kráľa uhorského boli železnou tyčou v sakristii i v kostole vylomené a ukradnuté: strieborná paténa kalicha, strieborný cibóriumový kalich na Sviatosť Oltárnu a tiež aj burza, ktorá sa používala pri návšteve chorých. Boli ukradnuté tiež aj mnohé z kostolných šiat, no tieto všetky boli Lovčanmi pri sklade sv. krížskeho dreva medzi klátmi nájdené a späť prinesené.

1. októbra prišiel nový kaplán Juraj Nétsey z Broďan, ktorý bol prefektom u hluchonemých.

V r. 1823 dal som pozlátiť starý kalich prostredníctvom Jána Hrmo, pochádzajúceho z Veľkej Lovče, ktorý bol kedysi kostolníkom ostrihomskej baziliky. Postriebrenie novej patény, ktorou sa nahradila stará, nočnou hodinou minulého roku ukradnutá, stálo 75 fl.

4. februára v deň sv. Agaty bola sbierka na požiarny fond zkrz organistu, pričom 12 fl., 47 tr. bolo odovzdané Jánovi Gregorík, provizorovi tohto fondu.

Môj kaplán Juraj Nicsey (vyššie Nécsey) odišiel do Viesky za administrátora fary a namiesto neho prišiel František Krutek z Valaskej, ktorý už bol u mňa kaplánom.

Osv. p. biskup naložil, aby z kostola sv. krížskeho bol sem prinesený pacifikál s partikulou sv. Kríža, ktorý pacifikál bol síce trocha vylomený, avšak dal so ho opraviť, a tak som ho odovzdal tunajšiemu kostolu.

V posledných dňoch septembra 1823 bol ku mne za kaplána ustanovený **Leopold Chredič**, keď doterajší František Krutek bol preložený do Jastrabia.

Zaznamenal Peter Pavel Kern.

Keďže Jozef Fogt, doterajší veľkolovčiansky farár bol vymenovaný za kanonika a preložený do Banskej Bystrice namiesto dp. Jozefa Šestáky, zomrelého 2. januára, na uprázdnené farské benefícium nastúpil **Peter Pavel Kern**, ktorý od 1. Augusta 1812 až doteraz bol vicerektorom banskobystrického seminára, keď predtým od 1. októbra 1807 bol prefektom a od 1. novembra 1808 do 31. októbra 1814 bol aj profesorom cirkevných dejín v seminári. Zkrz osv. p. biskupa, patróna na tejto farnosti Jozefa Belanský – Hornolieskovský, ktorý už bol menovaný, ale ešte nepotvrdený biskup banskobystrický, bol som prezentovaný a zkrz osv. p. biskupa Antona Makay-gelej, menovaného biskupa veszprímskeho bol som 30. októbra kanonicky ustálený a 8. januára 1824 zložil som sľub. Farský kostol i s príslušenstvom som prebral 5. februára a 24. februára zkrz Andreja Hagen, tit. kanonika banskobystrického, arcidekana tekovského, farára trubínskeho, prísediaceho súdu a skúšateľa pri farských skúškach bol som za farára veľkolovčianskeho inštalovaný, keď predtým 27. júna 1823 mi bolo 40 rokov.

Ten istý deň 24. februára bolo vo Veľkej Lovči zkrz arcidekana Andreja Hagen ohlásené vymenovanie vdp. Jána Nep. Scherer, sv. krížskeho farára na dekana, konzistórneho radcu a tiež aj za prísediaceho súdu zvolenskej župy zo dňa 29. Októbra 1823.

5. februára na sviatok sv. Agaty bola po domoch sbierka na protipožiarny fond zkrz organistu, pričom sa sosbieralo 12 f. , 28, ktoré boli odovzdané Jánovi Gregorík vo Sv. Kríži, ako správcovi tohto fondu.

Od 15. do 19. marca Ján Zelinkay, organista z Lučenca so svojím priateľom opravil organ kostola veľkolovčianskeho, pričom dal 2 nové súčiastky a 8 nových píšťal, rozídené drevené píšťale zlepil, celý organ vyčistil, opravil mutáciu Tremulu a celý organ znovu vyladil. Za túto prácu som sa s ním sjednal na 24 f., ktoré som na základe splnomocnenia osv. p. biskupa Jozefa Belanský, ako patróna kostola vybral z kostolnej pokladne s tou podmienkou, že ak by tam nebolo dostatok prostriedkov, na zbytok prispejú niečím aj veriaci.

Zaznamenal niektorý kaplán farára Kerna

Dodatky.

Ostatné, čo sa prihodilo v tejto obci, patrilo by sa vpísať p. Petrovi Kern, Lebo j sám, súc na mnohých miestach, neodvážil som sa pridať a popísať to, čo zčiasťky mám v neistote, alebo som doslovne zaznamenané prijal od miestneho organistu, vďačne, avšak so smutným srdcom zisťujem, že mnoho sa pozabúdalo.

Roku 1825 3. a 4. februára bola voda Hrona celkom červená a ryby vo veľkom množstve boli omámené a hovorí sa, že mnohí si z nich mnoho nachytali a pripravili pokrm, ale na úkor svojho zdravia.

Roku 1826 za sv. Otca Leva XII. bola jubilejná slávnosť.

Začala sa 4. júna 1826 a skončila sa 26. novembra. Obrady týchto slávností opísané sú v protokole.

Roku 1826 bol zakúpený biely pluviál a tiež bola zúžitkovaná ozdobná látka zanechaná a darovaná bývalým p. farárom Jozefom Fogt.

Roku 1828 okolo Veľkej Noci bolo zakúpené 6 zástav, čierne omšové rúcho a tiež aj modré omšové rúcho pre advent a veľký pôst.

Roku 1829 v júli bola znovu pokrytá kostolná veža, o čom je viac a obšírnejšie zaznamenané na inom mieste.

Pre cirkevné potreby sa dľa rozkazu banskobystrického biskupa Jozefa Belanský použil olej – firnajz a z cirkevnej pokladne bola vyplatená suma 70 fl. Podľa svedka A.K., organistu.

Rok 1830

Pri múroch fary postavil p. Peter Kern, farár na vlastné útraty tzv. obilný sklad, ktorý má byť ako špajzkomora. Pri tejto príležitosti bola urobená k tejto komore železná brána, ale

ja som z tohto obilného skladu nemal žiadny osoh, lebo som počul, že tam po viac razy vyšlo navnivoč obilie pre množstvo myší.

Medzitým po dva roky som oproboval dobre uzavrieť tie miesta a chcel som tam uložené obilie udržať, ale žiaľbohu po 4 mesiacoch toto pekné obilie v množstve 65 p.m. (prešp. meríc- pozn. pri preklade) žita sa pokazilo a musel som ho v humne preosiať, ako mi to poradil môj predchodca, pričom som stratil $\frac{1}{4}$ a ostatné som lacno dopredal za 4-6 fl. za 1 sapuť žita.

Musím pripomenúť, že tento obilný sklad nielenže bol vybudovaný bez úžitku, ale nakoľko bol aj nákladný, usudzoval som, lebo k obilnému skladu ako by podstatná potreba bola aj voda, aby prispeli farníci svojimi prácami z dreveného materiálu, samozrejme z panskej hory za menšiu cenu, čo mal patrón svojmu patronátnemu farárovi prepustiť.

Táto špajzkomora vypuknutým ohňom, od ktorého nech nás Pán Boh chráni, bola zničená, keďže pri veľkej žiare sa rozišli aj kamene.

1830. Vypráva sa, že istá známa matróna Magdaléna Heldt, vdova po banskom radcovi prostredníctvom Petra Kern darovala tunajšiemu kostolu sklený luster.

1830. Kúpila sa sviatočná biela kazula a alba v Prešporku, na čo prispela Anna K....ý.

1831. Bolo tu vojenské nariadenie tirónske, sapuť pšenice stálo vyše 20 fl., a to preto, lebo v týchto mesiacoch boli tak bohaté dažde, že sa všetko nedalo sossbierať a tak obilie pochybovalo a bolo ho nedostatok.

Toho istého roku 1831 vo veľkej čiasťke Uhorska zúrila cholera, takže v tomto i súsedom kraji mnoho ľudí ochorelo a zpravidla mnoho z nich po krátkom čase aj zomrelo. Dňa 7. Augusta vo filiálke Dol. Trnávka zomrel mlynár na cholera a neskoršie mnohí na túto

nemoc zomreli. Od 13. augusta až do 4. septembra zúrila vo Veľkej Lovči cholera, pričom bolo pochovaných 30 – 35 ľudí.

Bolo mi povedané, že v tom čase farár Peter Kern zaopatroval cez oblok, pričom posledné pomazanie vysluhoval tak, že na trstenici namočil vatú a tak ich mazal. Pochovávaní boli pri plote cintorína, následkom čoho, ako aj pre veľký počet v cintoríne pochovaných bol v nasledovnom roku okolo cintorína vyhotovený nový plot, takže bol sriadený spoločný cintorín aj pre tých, ktorí zomreli mimo cholery. Nech odpočívajú v pokoji!

Pohrabný obrad sa odbavoval v krátkosti a služby Božie tiež len nakrátko, lebo nebolo dovolené, aby sa ľud shromažďoval pre nebezpečie nákazy.

Kňazom bolo dovolené, aby v prípade potreby slúžili aj dvakrát sv. omšu, lebo takto pri rozdelení ľudu bolo menšie nebezpečie nákazy.

Hodno zaznamenať, že toto, čo teraz píšem, viem väčšinou od organistu A.K., od ktorého som to dostal zčiasťky už písomne takto zostavené.

V r. 1831 Peter Kern, miestny farár, dal vymalovať svätýňu a obraz hlavného oltára sv. Filipa a Jakuba, Jurajom Viest, maliarom mesta Kremnica.

V r. 1832 na rozšírenie cintorína dodané bolo väčší kus zeme, ktoré miesto bolo potom plotom ohradené a farárom posvätené.

Zadovážené bolo nové omšové rúcho červenej farby z pokladne Braterstva a tiež z legátu Anny Korytár, ženy obecného pastiera. V tom čase bolo tiež zadovážené biele, čierne, modré a zelené šatstvo.

V r. 1833 zomrel František Kalický, miestny organista a jeho brat Alojz Kalický, ktorý cirkvi složil 50 fl., 15. júla bol zavedený namiesto neho a 21. složil vyznanie viery.

Zaznamenal Ján Mondok

Roku Pána 1836 znovu vypukla cholera, na ktorú mnoho ľudí zomrelo.

V tom istom roku Anna Kalický tomuto farskému kostolu darovala novú lampu za 50 fl. Táto lampu bola vyvesená pred hlavným oltárom.

Roku pána 1838 3. septembra v pondelok medzi oktávou sv. anjelov strážcov okolo 10. hod. predpoludním v obci Veľká Lovča vznikol požiar, ktorý zničil 48 domov s farskou budovou a 42 stodôl, medzi ktorými bola i farská.

Roku pána 1839 16. augusta večer okolo 7. hod. znova v obci Veľká Lovča vypukol požiar, ktorý zničil 24 domov a 22 stodôl. Pri tomto požiari zhorel aj kostol, veža s piatimi zvonmi a škola.

V dôsledku týchto dvoch požiarov občania obce Veľká Lovča v zbožnom duchu urobili dva slávne sľuby:

Prvý – že každého roku v nedeľu sv. anjelov strážcov budú slyšať sľubnú sv. omšu s tým úmyslom, aby najdobrotivejší Boh túto obec v budúcnosti od ohňa ochránil.

Druhý sľub pozostával z toho, že mládež, ktorá viac nie je povinná školu navštevovať, dostaví sa každú nedeľu a sviatok bezpodmienečne do školy, kde pod vedením organistu bude opakovať veľký katechizmus, a síce mužská mládež od prvého zvonenia až po vyzváňanie na litánie a ženská mládež po litániach. Nedbanlivých pri nedodržaní druhého sľubu na rozkaz farára alebo miestneho organistu obecny richtár bude povinný potrestať.

Roku Pána 1841 27. novembra zomrel v Pánu Peter Kern, miestny farár, ktorý okrem iných založil aj tieto fundácie:

1. Fundácia flor. 100 C.M. složená testamentárne zkrze Petra Kern, farára veľkolovčianskeho na 4 sv. omše, ktoré sa majú odbaviť každoročne zkrz miestneho farára na úmysle zakladateľa. Tieto peniaze boli uložené 10. Januára 1843 u mesta Kremnica.
2. Fundácia flor. 120 C.M. podľa testamentu Petra Kern pre chudobných všeobecne, obzvlášť však pre Veľkolovčanov. Tieto peniaze boli uložené 10. januára 1843 u mesta Kremnica.
3. Fundácia flor. 100 C.M. podľa testamentu Petra Kern pre školské knižky ABC a Katechizmus. Tieto peniaze boli uložené 10. Januára 1843 u mesta Kremnica.
4. Fundácia flor. 100 C.M. podľa testamentu Petra Kern na podporu organistu veľkolovčianskeho za to, že opakuje vyučovanie náboženstva po nedeliach a sviatkoch mládencom i dievčatám v škole. Tieto peniaze boli 10. Januára 1843 uložené u mesta Kremnica.

Záväzné originálne horespomenutých kapitálov zbožných základín Petra Korna uložené sú u ??adain?? náboženských základín v Ban. Bystrici.

Peter Kern, farár veľkolovčiansky účinkoval tu od r. 1824 do 27 novembra 1840.

28. farár: František Privitzer

Farnosť veľkolovčianska bola smrťou Petra Kerna kanonicky uprázdnená a patrón osv. p. Jozef Rudňanský, biskup banskobystrický dal ju Františkovi Privitzer, farárovi v Janovej Lehote. Tento farár začal účinkovať vo Veľkej Lovči vo februári 1842.

V r. 1842 bola sbierka na protipožiarny fond a nasbieralo sa 4 fl. 6 tr. val. Vien., ktorá suma bola odovzdaná predsedovi protipožiarného fondu, bývajúcemu vo Sv. Kríži.

Zaznamenal Ján Gerometta

1. januára 1872 zomrel v Pánu 29. Farár Ján Mondok. Pochovaný bol 3. januára zkrz Imricha Belházy, opáta farára v Kremnici.

30. farár: Ján Gerometta

Smrťou Jána Mondok uprázdnené farské benefícium vo Veľkej Lovči patrón, osv. p. Arnold Ipolyi – Stummer dal mne Jánovi Gerometta, predtým farárovi starohorskému a vyslúženému dekanovi okresu banskobystriického, ktorý som túto farnosť s láskou prijal 28. mája 1872.

Prenájom pola, lúky, sosypu a mlyna.

24. septembra 1872 som dal na 6 rokov do prenájmu pole s lúkou, sosyp a mlynské za 1.000 fl. val. rak. Patričná smluva o tom schválená aj biskupskou vrchnosťou nachádza sa vo farskom archíve.

Dostal som splnomocnenie posvätiť kaplnku v D. Trnávke s fundacion. list.

3. decembra 1872 som posvätil novopostavenú kaplnku vo filiálke Dolná Trnávka, vystavenú na počesť najsv. Trojice. Zakladinové listiny, ktorými sa občania Dol. Trnávky na večné veky zaviazali vlastnými nákladmi a vlastnou prácou udržiavať novopostavenú kaplnku, nachodia sa vo farskom archíve.

Fundácie sriadené zomrelým farárom Mondokom.

V pánu zosnulý Ján Mondok, farár, sriadil nasledovné fundácie:

1. Fundácia 100 fl. na 3 sv. omše, ktoré sa majú každoročne odbavovať. Tieto peniaze prevzala administrácia náboženských základín za 126 fl. 8116 tr. v. rak.

2. Fundácia 50 fl. pre chudobných veľkolovčianskej farnosti. Tieto peniaze prevzala administrácia nábožeských záladín za 63 fl. 4058 tr.

Z pokladne cirkvi zakúpené najpotrebnejšie predmety za 70 fl. 77.

V roku 1872 boli z pokladne kostola zadovážené nasledovné veci:

1. Alba s príslušenstvom za 7 fl. 27 tr.
2. Červené a modré miništrantské šaty za 21 fl. 50 tr.
3. Nový strieborný kalich za 18 fl. 20 tr.
4. Tri knihy matrík za 17 fl.,
5. Kvadrát za 1 fl. 80 tr.,
6. Nádobka na svätenú vodu za 5 fl.

Nové zástavy zadovážené Škapuliarskym spolkom za 62 fl. 81 tr.

Z peňazí Škapuliarskeho spolku boli zakúpené 4 zástavky, do ktorých boli vložené obrázky zo starých zástav.

Obloky a brána pre faru.

V tom istom roku dal som vlastným nákladom zhotoviť bránu na „Lazy“ za 3 fl. 35 tr. a opraviť obloky, ktoré boli dolámané pred mojím príchodom, za 1 fl. 30 tr. a za 2 iné obloky 2 fl. 20 tr. spolu 6,85.

Škapuliarsky spolok skladá fundáciu ku kaplnke v Dol. Trn.

V tom istom roku Škapuliarsky spolok složil 30 fl. v. rak. Na fundciu k novovystavenej kaplnke sv. Trojice v Dolnej Trnávke

V r. 1872 Šakpul. spolok a Sdruženie mládeže stali sa členmi SSV

V tom istom roku spolok Škapuliarsky stal sa členom Spolku svätého Adalberta v Trnave, zaplatiac zo svojho 20 fl. v. a.

V tom istom roku tiež aj Sdruženie dospelujúcej mládeže stalo sa členom Spolku sv. Adalberta v Trnave, zaplatiac zo svojho 20 fl. v. a.

Z pokladne Sdruž. dospel. mládeže zadovážené učebné pomôcky.

V tom istom roku z pokladne Sdruženia dospelujúcej mládeže zadovážené boli rôzne školské knižky pre školu každodennú i nedeľnú (medzi nimi 12 cvičných tabúl, litier a slabík a glóbus) za 22 fl. 39 tr., miery za 2 fl. 74 tr., stojan na tabulu za 3 fl. 14 tr. To všetko i s poštovným stálo 28 fl. 44 tr.

V r. 1873 obnovená bola soška Krista Pána za 4 fl. 20 tr. z kost. pokl.

Obnovenie malej sošky Krista Pána a iné opravy stáli 4 fl. 20 tr.

Z kostol. Pokladnice na rôzne veci bolo vydané 6 fl. 44 tr.

Výdavky na opravu obrazu veľkého oltára, pozlátenie tabernákulumu boli hradené z milodarov veriacich a na doplnenie týchto výdavkov bolo dané z pokladnice kostola 6 fl. 44 tr.

Reparácia oblokov fary.

Výdavky p. biskup listom písaným správcovi majetku vo februári 1873 povolil previesť rôzne opravy na farskej budove, po jeho smrti bolo jeho nástupcom povolené z pokladne zaplatiť 4 fl. 62 tr. v. a. za sklené tabule nových oblokov.

ROK 1874

Oprava farskej budovy.

Podľa biskupského nariadenia boli z cirkevnej pokladnice v r. 1874 zaplatené nasledovné opravy:

Za 18.000 šindiel pre farskú budovu, 1.000 lát	39 f. 60 tr.
Za narezanie 26.000 šindiel na tú istú budovu a 1.000 lát	57“ 20“
Pre asignovanie stromov titulom honoráru	1“ 20“
Pre asignovanie ďalších stromov na tenže cieľ	1“ 82“
Pre asignovanie stromov pre horespomenuté šindlie v počte	
44.000 titulom honoráru asignovania od 1.000 kusov 10 trios	4“ 40“
Za vlastnú prácu pokrývania farskej budovy 44.700 novým	

800 starým šindlím, spolu 45.500 kusmi a od 1.000 šindiel	
rátajúc 1 fl. 40	63“ 70“
tesárom za postavenie 4 rohov a 5 viazaníc	3“ 60“
za náklady spracovania dreva pre časť mlyna	6“ 80“
nová brána a nová dreváreň	43“ 17 ½“
.....	
Spolu	220 fl. 77 ½ tr.

Vybielenie kostola.

V tom istom roku bol vybielený kostol pričinením obchodníka Kabinu, k čomu zčiasťky sumou 10 fl. v. a. prispela aj obec.

P. Ján Kabina, miestny obchodník zadovážil pre kostol vo Veľkej Lovči v r. 1873 obraz Prebl. Panny Márie za 48 fl., v r. 1872 pre znovuvybudovanú kaplnku Sv. Trojice v Dolnej Trnávke obraz najsv. Trojice za 35 fl., v r. 1875 pre kostol veľkolovčiansky obraz sv. Jána za 30 fl., taktiež lusterz za 50 fl. a pre veľký oltár 2 anielov za 25 fl. v. a.

V r. 1876 vyplatil som ja farár Ján Gerometta 16 fl. za opravu záhrady, teda vlastným nákladom. (v originále podrobnejšie. Pozn. pri preklade)

V r. 1873 a 1874 žiadalo sv. krížske panstvo 119 fl 5 tr. reštitúcie na opravu farskej budovy, na čo bolo zaplatené v r. 1876 83 fl. 93 tr. a v r. 1877 35 fl. 12 tr. (V originále podrobnejšie. Pozn. pri preklade)

V r. 1876 bol Antonom Vartha opravený organ za 8 fl. v. a.

V r. 1877 dal sa spraviť nový východ na chór, pričom väčšiu čiastku hradila obec a cirkev hradila len 8 fl. v. a.

V tom istom roku bolo z kostolnej pokladnice zakúpené 10 korporálov a 12 purifikatórií k sv. omši za 13 fl. v. a.

Od r. 1872 až do r. 1877 sa z kostolnej pokladnice vyplatilo 146 fl. 21 tr. v. a. na rozličné účely (V origináli podrobne rozvedené. Poznámka pri preklade)

4. apríla 1879 som vyplatil Jozefovi Šandor za opravu plota a brány do záhrady 2 fl. 12 tr.

V r. 1881 som platil 19 fl. 29 tr. v. a. za schody a kľúče do farskej záhrady. (Podrobnejšie v origináli. Pozn pri preklade)

V r. 1885 v mesiaci februári som vlastným nákladom zaodvážil železnú pec a kaplánovi som sám platil byt a stravovanie; bol to Klétus Bielek, kňaz rádu sv. Františka z kremnického kláštora. (Podrobnejšie v origináli. Poznámka pri preklade.)

V r. 1888 som dal spraviť schody pri záhrade za 2 fl. 52 tr. v. a.

V r. 1892 som si dal sám opraviť časť múru popri ceste.

V r. 1895 dostal som splnomocnenie od osv. p. biskupa Karola Rimely posvätiť novú kaplnku sv. Donáta, ktorá z milodarov veľkolovčianskych veriacich, ako aj mojím príspevom bola postavená na veľkolovčianskom poli namiesto starej. Pri posviacke som mal kázeň pred kaplnkou a bolo to 10. nedeľu po Túrinciach. Z týchto milodarov zostalo 20 fl., čiže 40 korún, ktoré som poslal správe náboženských základín ako základinu pre udržovanie novopostavenej kaplnky. Iné staršie záväzky obce V. Lovča zostali aj naďalej v platnosti tak, že obec bude kaplnku udržiavať v tomto dobrom stave, ak úroky spomenutej základiny nebudú na to dostačovať.

V r. 1896 som dal polia a lúku a tiež aj dôchodky a mlynské do árendy p. Jozefovi Kabina, obvodnému notárovi a obyvateľovi veľkolovčianskemu za 1.000 fl. v. a. Príslušná smluva schválená cirkevnou vrchnosťou sa nachádza i s ostatnými spismi vo farskom archíve.

29. októbra 1896 bol za kaplána do Veľkej Lovče vyslaný p. **Ludvik Gröne**, predtým kaplán v Horných Hámroch, ktorý bol 7. apríla 1897 preložený na 3-4 mesiace do Veľkého Pola a namiesto neho prišiel ho sem zastupovať p. **František Psočka**, predtým kaplán v Oslanoch.

9. júna 1897 dostal som povolenie posvätiť kamenný kríž zakúpený za 104 fl. z milodarov veriacich, pričom z menšej čiastky prispela obec a všetky industriálne kapitále starého dreveného kríža stojaceho pred bránou kostola, ktorý stál predtým na tomto mieste.

Tento kríž som posvätil na Turíčny pondelok 20. júna. 18. novembra 1897 odišiel kaplán p. František Psotka do Novej Bane.

6. novembra bolo oznámené, že bude popísaná kongrua, čo sa aj stalo 26. novembra 1897 v Zlatých Moravciach.

P. biskup poslal dišpenz od prekážky pokrvenstva pre uzavretie manželstva, pričom príslušná taxa bola zaplatená. Na dišpenz som ja dal odpoveď 11. novembra 1893. Spis uložený pod č. 340.

19. apríla 1898 dostal som povolenie posvätiť kamenný kríž Spasiteľa, ktorý dala postaviť vdova po Andrejovi Homolka a tiež aj sochu sv. Jána Nepomuckého, ktorý i s kamenným stĺpom dal postaviť Jozef Kabina, miestny obvodný notár.

V r. 1897 boli prevedené rôzne opravy záhrady. (podrobnejšie v origináli. Poznámka pri preklade.)

Zaznamenal Ladislav Czeizel.

31. veľkolovčiansky farár Ladislav Czeizel.

V r. 1899 1. Septembra podľa rozhodnutia J. E. p. biskupa odišiel do penzie doterajší lovčiansky farár Ján Gerometta (zomrel 20. mája 1900 v Kremnici), ktorý pôsobil v obci 27 rokov. Po 17-ročnom účinkovaní ako farár v Novej Lehot došiel som 15. Septembra 1899 do V. Lovče, kde som našiel všetko v najväčšom neporiadku. Vo fare sa nedalo bývať a iba 2 miestnosti ako tak vyhovovali. Na moju žiadosť p. biskup ako patrón kostola s 1200 f. výdavkom za dodaný materiál zreštauroval budovu a takto som dostal pekný byt.

Kostol bol tak malý, že prijal len 2/3 veriacich a bol vždy preplnený. Pritom sa nedal ani opraviť, ani zväčšiť. Za tohto stavu na žiadosť veriacich rozhodli sme sa vystaviť nový kostol a odvtedy ma tlačila táto ťarcha veľkej a zodpovednej úlohy. Potrebné povolenie som zadovážil. 1. júna 1900 sa občania zápisnične rozhodli, že z vlastných síl vystavia nový kostol. Za to buď chvála i veriacim z Dol. Trnávky. A slovo telom sa stalo!

Andrej Meluško, stavebný majster z Handlovej bol vyzvaný na podanie ponuky. Jeho plán bol vrchnosťami prijatý i schválený. Ponuka znela na 43.000,- kor. Farnosť mala k dispozícii kapitál 4.146,- kor., ktoré s povolením J. E. p. biskupa sa venovali na tento cieľ.

Ostatná čiastka bola složená z milodarov veriacich a z adrepartívy vyrovnaná. J.E.p. biskup ako patrón kostola dodal stavebné drevo z biskupskej hory. 15. januára 1901 začal sa búrať starý kostol a s povolením p. biskupa konali sa sv. omše v škole a monštrancia bola uložená v drevenej kaplnke pristavenej pri obytnej budove farského úradu.

Zima v r. 1900 bola tak priaznivá, že veriaci bez väčších ťažkostí shromaždili potrebný kameň, ktorý privážali cez zamrznutý Hron. I leto bolo k stavbe veľmi priaznivé. Všetky práce konali sa nepretržite, čo malo za následok, že kostol vzrástol očividne. I stavebný majster vykonal všetko, aby kostol bol čímkoľvek hotový, začo si zaslúži veľkú pochvalu.

Zaznamenal Zoltán Halko

32. veľkolovčiansky farár.

Pre odchod vdp. Ladislava Czeizel (Zomrel 25. XIII. 1924 v Handlovej; ráno mal slúžiť „pastiersku“, ale ho už našli v izbe mŕtveho.), farára veľkolovčianskeho a dekana dištriktu sv. krížskeho na farské benefícium do Handlovej, zostala farnosť vo Veľkej Lovči uprázdnená a J. E. Dr. Karol Rimely, biskup banskobystrický sveril ju mne, Zoltánovi Halko, predtým farárovi vo svoje miesto zaujal 28. septembra 1903.

1904

Smrť biskupa Dr. Karola Rimely.

13. jan. 1904 pri revízii cirkevných počtov v Hornej Ždáni dostali sme veľmi smutnú správu, že náš najlepší otec, veľký dobrodinca banskobystrického biskupstva, ktorý na rôzne ciele a potreby diecézy venoval 300.000 korún, J.E.Dr. Karol Rimely, biskup banskobystrický, zomrel. Bol pochovaný 16. januára 1903 vo Sv. Kríži. Nech odpočíva vo sv. pokoji a svetlo večné nech mu svieti! Vedenie biskupstva od tohto dňa prevzal vdp. Ladislav Višňovský, biskupský prelát, ktorý bol zvolený za kapitulárneho vikára.

Omšová základina Márie Kúšik.

Mária Kúšik z Dol. Trnávky z rôznych pohnútok z vďakyčinenia darovala 100 korún na odslúženie sv. omše každoročne okolo 2. februára, po jej smrti však za jej duševné spasenie a to za podmienok, aby z výnosov úrokov farský kostol a organista obdržali po 50 gracijarov (obulos). Menovanej sa za túto základinu poďakoval vdp. kapitulárny vikár osobitným prípisom.

Menovanie biskupa Dr. Wolfganga Radnai.

Na uprázdnený biskupský stolec v diecéze banskobystrickej 6. apr. 1904 bol menovaný vdp. Dr. Wolfgang Radnai, vysvetený biskup, kanoník veľkovaradínsky a dňa 29. sept. 1904 bol aj intronizovaný.

Studňa

Z obsahu tejto knihy „Historia Domus“, kde bola zmienka o farskej záhrade, som zistil, že v tejto záhrade bola aj studňa. Hovorí sa, že ju dal postaviť farár Ján Mondok (ako je to v tejto knihe zaznamená, bol to farár Jozef Urbanský. Poznámka J. Koštu pri preklade.). Táto studňa bola časom zasypaná. Zistil som presne jej miesto a toho roku (1904) dal som ju vlastným nákladom za pomoci farníkov obnoviť a to jednak kvôli pitnej vode a potom aj na polievanie záhrady.

Postavenie nového organa v kostole.

Ján Hrmo Repka z Veľkej Lovče, narod. 15. Dec. 1843, ktorý zomrel 28. Nov. 1903 poručil na zakúpenie nového organa pre kostol 3.400 korún. Tento organ bol zhotovený v dielni bratov Reiger, Budapešť po predchádzajúcej kolaudácii p. Alexandrom Brixom, organistom z Vrútok. Organ som 29. Júna 1904 po obdržaní fakulty od biskupského úradu slávnostne požehnal.

Farské pozemky.

Soznam pozemkov fary veľkolovčianskej vid' v nasledujúcom:

č. 38	dom a záhrada		975
č. 505	oráčina v Homolkeje záhrade		195
č. 623	oráčina v Lazoch	6 holdov	1345
č. 624	lúka v Lazoch	4 holdy	1310
č. 625	lúka v Lazoch		852
č. 626	pašienka pri ceste	1 hold	745
č. 627	oráčina (a pašienka) „za cintorínom“	23 holdov	1

Veľká suchota.

Toho roku (1904) veľmi zasiahla trestajúca ruka Božia svoj ľud, ktorý na spôsob Faraona urážal Všemohúcnosť Božiu a v tvrdosti svojho srdca slovom aj písmom neraz verejne zvolal: „Kto je Pán, aby som poslúchal jeho hlas? Neznám Hospodina-Boha!“ (Exodus hlav. 5,2). Dopustil preto trest na svet naplnený pýchou, aby si uvedomil, že iba on sám je Pán. Taká veľká bola suchota, že „ryby, ktoré sú v rieke, skoro všetky vyhynú, rieka vyschne a zosmrdí sa moderným Egypťanom zhnusí sa z nej piť.“ (Exod. 7,18). Skutočne „Prst Boží je to!“ (Exod. 8,19). „Trestajúca ruka božia ukázala sa aj na poliach, ktoré neboli tak úrodné, ako v predošlé roky – aj na koňoch, na osloch, na ťavách, voloch a ovciach (exod. 9,3) a všetkom stáde. Keď chýbalo pokorné zmýšľanie srdca, veľmi draho bolo všetko vykúpené. Požraná bola aj všetka bylina zeme i všetko ovocie stromov. (exod. 9,15). A ohňom boli pálené dediny.“ Konečne všemohúci Boh vyslyšal pokorné prosby svojich a po 5 mesiacoch: vo Veľ. Lovči 18. augusta večer o 6.00 hod. zoslaný bol z neba žiadaný dážď, ktorý osviežil vysušenú krajinu. Nech je Bohu vďaka!

Oprava farskej budovy

Toho roku (1904) bola opravená na farchu pokladne J.E.Dr. Karola Rimely, biskupa banskobystrického, ako patróna, zničená budova fary veľkolovčianskej. Pri tej príležitosti bola zhotovená nová strecha, maštal' a všetko ostatné bolo opravené natoľko, že farár v budúcnosti bude môcť bývať v príjemnej budove.

Podrobné pôdorysy a popisy starej a novej fary.

Fara v roku 1903 a Fara v roku 1904.

Nasleduje podrobný pôdorys a popis budovy, stodoly, dvora a záhrady: z roku 1903 a 1904.

VIĎ ORIGINÁL

V starej knihe je uvedené, že:

1. Základná stavba fary je z r. 1775.
2. Udržovateľom hlavnej budovy je banskobystrický biskup.
3. Udržovateľom vchodu a prednej ohrady je banskobystrický biskup.

4. Stodolu a chlievy podľa starej obyčaje udržiava miestna cirkevná obec, pričom 1/3 príslušných nákladov hradí filiálka.
5. Záhradný plot je udržiavaný spôsobom uvedeným v predošlom bode.

Poznámka: Podľa kanonickej vizitácie sa zistilo, že pôvodnú studňu v r.1804 dal postaviť farár Jozef Urbanský.

(Súdci podľa obidvoch pôdorysov, podstatnejšia zmena vo výstavbe fary v r. 1904 nastala len v tom, že vo dvore bol zhotovený gánok, schody u vchodu a okolo fary záhradka, čo predtým nebolo. – Poznámka J. Koštu pri preklade.)

Jubileum vyhlásenia článku o dogmate o Nepoškvrnenom počatí P. Marie.

Od 8. sept. do 8. dec. 1904 bolo slávnostne slávené 50-ročné jubileum vyhlásenia článku viery z 8. dec. 1854 o Nepoškvrnenom počatí P. Marie. J.E.p. biskup vydal osobitné nariadenie, ktoré doslovne znelo takto: „1./ Vo všetkých farských kostoloch v mojom biskupstve dňa 5. – 7. dec. 1904 vo večerných hodinách nech sú zadržané slávnostné litánie pred vyloženou Sviatosťou Oltárnou a okrem toho 5. dec. nech je všade príležitostná kázeň. 2./Dňa 7. dec. 1904 poobede a večer nech sa na Ave Maria zvoní za 15 minút vo všetkých verejných kostoloch a súčasne nech sa aj spovedá. 3./Dňa 8. dec. Nech sa slávnostne prístupuje k sviatostiam a veriaci nech spoločne verejne prijímajú. (Tohto dňa vo Veľkej Lovči spoločne prijímalo 642 veriacich. Večer bolo zadržané „osvetlenie“.)

Tohto roku (1904) zadovážené predmety:

1 baldachín -	Dar oltárneho spolku v Budapešti.
1 biely ornát-	Dar oltárneho spolku v Budapešti.
1 červený ornát-	Dar oltárneho spolku v Budapešti.
1 nádobka na umývanie rúk-	Z pokladne spolku mládeže.
1 lampáš k zaopatrovaniu chorých-	Dar Zuz. Kabina a pokladničky sv. Antona.
2 čierne zástavy s bielymi krížami-	Dar neb. Ondreja Kukučku Švogrik.
1 biely ornát -	Z pokladnice farského kostola vo Veľ. Lovči
1 fialový pluviál -	Z pokladnice farského kostola vo Veľ. Lovči
1 biele vélum -	Z pokladnice farského kostola vo Veľ. Lovči

2 červené zástavky s maľovanými obrazmi – Dar ružencového spolku.

1905

Administrácia sa vedie v jazyku maďarskom

Osv. a vd. Dr. Radnai Farkas, biskup t. r. pod č. 101 nariadil(toto nariadenie vid' obšírnejšie v obežníku č. I. z roku 1905 str. 2.), že mimo bohoslužieb, obradov, súdництва svedomia, cirkevnoprávnych nariadení a na kňazskú disciplínu vzťahujúcich sa cirkevných predpisov, všetky pod jeho právomocou stojace cirkevné úrady s hlavným cirkevným úradom i vrchnostenskými svetskými úradmi, ako aj medzi sebou budú si dopisovať v jazyku maďarskom.

Založenie cirkevného župného požiarno-poistného spolku.

Ako novota bolo zavedené rozhodnutie p. biskupak dané 5. februára 1905 a podrobnejšie vysvetlené v obežníku č. III. z toho istého roku, ktorým dal do života nasledovné: „Podľa platných stanov Banskobystrického požiarno-poistného spolku má každý farár pod jeho dozorom stojace cirkevné budovy a nemovitosti poistiť u tohto ústavu. V smysle tohto nariadenia veľkolovčiansky farár predostrel svojmu nadriadenému dekanovi nasledovný súpis:

1. Kostol, sakristia, veža a ich strechy, rabitzové klenby, zvonica, drevené schodište, všetko zariadenie kostola, ktoré môže zhorieť alebo sa poškodiť s pristaveništami spolu, vylučujúc z toho múry celkove na	20.000 ,-	korún
2. Fara – v to mysliac pod jedným prístreším aj maštale, ako aj 1,5m širokú chodbu a jej prístrešie so všetkými čiastkami	8.000 ,-	korún
3. Kaplnka sv. Donáta a jej prístrešie	200 ,-	korún
4. Organ	3.400 ,-	korún
5. 4 zvony	2.000 ,-	korún
6. 3 oltáre	3.000 ,-	korún
7. Kazateľnica	700 ,-	korún
8. 35 kusov lavíc	400 ,-	korún
9. 3 kalichy, 1 cibórium, 1 monštrancia	300 ,-	korún
10. Bielizeň a omšové rúcha	400 ,-	korún

Poznamenávam, že polit. obcou vo V. Lovči a v D. Trnávke boli poistené:

a) Škola vo V. Lovči do 19. Marca 1909 na	700 ,-	korún
b) Stodola fary do 6. Mája 1910 na	400 ,-	korún
c) Kaplnka v Dol. Trnávke do roku 1914 na	600 ,-	korún
a. Dva zvony na	300 ,-	korún

Základina Hrmo Švehlík Martina.

Hrmo Švehlík Martin z Veľkej Lovče složil 200 korún na omšovú základinu s tým, aby tieto peniaze boli uložené u banskobystričského cirkevného podporného spolku na úroky, z ktorých každým rokom 4.marca má sa slúžiť omša za zomr. Alžbetu Hrmo Švehlík a okrem toho z úrokov má dostať organista ročne 50 filierov a pokladňa kostola taktiež 50 filierov.

Príspevky organistovi z fondov Kerna a Kabinu za učenie spevu.

Z výnosu fondu Jána Kabina v hodnote 42 korún a Petra Kern v hodnote 210 korún má sa od 1. Apríla 1905 zaplatiť organistovi za to, že namiesto nedeľného a sviatočného spievania loretánskych litánií pred sochou Panny Márie školopovinnými deťmi, bude sa venovať týždenne 1 hodina nacvičovaniu náboženského spevu.

Fond založený na udržiavanie kaplnky sv. Trojice v Dolnej Trnávke a dozor nad ním.

Na udržiavanie kaplnky sv. Trojice v Dolnej Trnávke okrem uloženého obnosu veriaci složili z milodarov Ďalší obnos, ktorý spravuje richtár politickej obce a tento o svojom hospodárení každoročne referuje predstavenstvu obce bez toho, že by farár do hospodárenia mal čo hovoriť.

Ďňa 26. Marca 1905 biskupský úrad o tomto fonde rozhodol nasledovne: „Horeuvedený obnos, slúžiaci výlučne náboženským cieľom patrí náboženskej obci a bude aj ňou spravovaný, môže byť povolené, aby hospodárenie prevádzalo sa tak, ako doteraz, až nato, že koncom roku miesto obecného predstavenstva bude hospodárenie kontrolovať príslušný farár s katolíckymi členmi obecného predstavenstva. Kontrolu na fondom má obvodný dekan so župným dekanom. (Podrobnejšie v origináli)

Podrobný výkaz omšových fondov spravovaných farárom obce Veľ. Lovča			
Por.č.	Rok založ.	Zakladateľ	Suma v korunách
1	-	-	-
2	-	-	-
3	-	Kovačovič Jozef	46,62
4	-	Zlatnický František	84
5	-	Horáček Ján	82,36
6	-	Kern Peter	210
7	-	Lupták Mária	42
8	-	Privitzer Agnesa	105
9	-	Privitzer František	63
10	-	Dekýš Ján a Hrmo Mária	50
11	-	Mondok Ján, tunajší farár	293,27
12	-	Homolka Michal a Oťapka Mária	50,4
13	-	Pálčok Mária	84
14	-	Hrmo Švehlík Jozef	50
15	-	Gulička Sitár Mária rodená Kemjač Haško	80
16	1877	Košta Mária	186
17	1877	Hrmo Martin (bánkeszii) farár	202
18	1885	Hrmo Zelina Anna	80
19	1885	Müller Gabriela	160
20	1888	Kováč Janovský Jozef	100
21	1888	Kružic Mária	40
22	1888	Hrmo Cvango Juraj	40
23	1889	Švehlík Majno Ján	200
24	1893	Hrmo Repka Michal	90

25	1901	Obertáš Anna a Štefan	324
26	1902	Gerometta Ján	200
27	1903	Kúšik Mária (Dekýš)	200
28	1904	Kúšik Mária	100
29	1905	Hrmo Švehlík Martin	200
30	1905	Kabina Martin a Zuzana	100
SPOLU			3 462, 65

DODATOČNÝ ZÁPIS:

Z tejto sumy sa počnúc rokom 1907 v smysle vysvetlenia na str. 53 tejto knihy vyradujú v prospech farnosti v Jalnej tieto základiny v obci neznámych vkladateľov:

3. Kovačovič	46,62 kor.
4. Zlatnický	84,-- kor.
5. Horáček	82,36 kor.
6. Kern	210,-- kor.
8. Privitzer	105,-- kor.
9. Privitzer	63,-- kor.
19. Müller	160,-- kor.

.....

SPOLU 750,92 kor.

Starý stav fondov v roku 1904.....3 462,65 kor.

Vyradené fondy v prospech Jalnej .....750,98 kor.

.....

Stav k 1. jan. 1907 2 771,67 kor.

(Na originále je podrobne uvedený druh a počet omší, ako aj príslušné sumy, ktoré z úrokov v tej ktorej fundácie prináležia organistovi, fare a chudobným, čo však v preklade neuvádzam. – J.Košta:/.

Sadenie stromkov.

Na jeseň roku 1904 v záhrade fary bolo zasadených 6 jabloní, 6 hrušiek, 2 slivky, 1 marhuľa a okolo budovy 10 kusov agátu dovezeného zo Zalacgerszegu a 1 jaseň a na jar 1905 okolo sochy P. Marie pri kostole 11. agátov.

Jarná kongregácia.

19. júna 1905 bolo vo V.Lovči zadržaná kongregácia okresu Sv. Kríž. Tejto zasadal Ján Kršák, hlav. dekan. Prítomná boli: Ján Janovský z H. Opatoviec, Anton Fodor zo Skl. Teplíc, Bartolomej Demovich z Močiara, Róbert Kovačovský z Viesky, Štefan Vetzal, kanonik zo Sv. Kríža, Ján Hainrich zo Slaskej, Ján Hoffmann z Novej Lehoty, Ján Poláček z Hor. Ždáne, Alojz Marschalko z Trubína, Zoltán Halko z V.Lovče, ako aj Karol Medvecký z Prochota a Nandor Görlei z Janovej Lehoty, teda za prítomnosti plného počtu duchovenstva okresu.

Omšová základina Kabina Martina a Zuzany.

Martin Kabina a manželka rod. Sedliaková z V. Lovče uložili 100 kor. (viď výkaz omšových fondov – podrobnejšie v origináli. pozn. prekladateľa)

Výťah zápisnice o parcelácii z 31. V. 1860

Na tomto mieste pre informáciu poznamenávam, že text zo dňa 30. a 31. mája 1860 pochádzajúcej zápisnice o parcelácii týkajúci sa katolíckej fary a školy je nasledovný:

IX./Tunajší farár má v moci 22 holdov 593/ oráčiny a 6 holdov a 218/ lúk. Okrem toho a okrem vnútornostných stavebných pozemkov patrí farárovi urbáriátom poskytnutá naturália, ktorá sa mu vydolí.

Farské drevo

Podľa darovacej smluvy dostane farár z panského lesa ročne 22m³ tvrdého dreva, ktoré sú povinní veriaci obce vyrúbať, uložiť a doviest'. Okrem toho na obytnú budovu fary

dodá sa stavebné drevo a materiál slúžiaci na krytinu, ako aj občas potrebný drevený materiál na vedľajšie hosp. budovy. Vylučuje sa z toho krytinový materiál. Konečne drevený materiál na ohradu farskej záhrady, ktorý majú veriaci v hore vyrúbať, odvieŕať a spracováť.

Táto darovacia smluva ostáva aj do budúcnosti v platnosti s obmedzením takto: 22 m³ tvrdého palivového dreva ako deputátu prislúcha ďalej farárovi. Avšak o jeho vyrúbanie postará sa panstvo tak, že prácu robotníkom zaplatí a túto úlohu presunie na urbaniat obce. O dovoz sa postarajú naďalej cirkevníci a to tak, že bude vyhradený jeden týždeň na jar a 1 týždeň v jeseni na odvezenie.

Sadenie stromkov

Nakoľko farár ani doteraz sa nemal starať o sadenice v susednej farskej hore, toto právo sa mu ponecháva aj naďalej.

Drevo pre kantora

Tunajší organista v naturáliach dostáva do užívania 4 holdy a v smysle darovacej smluvy z biskupskej hory ročne 6m³ tvrdého palivového dreva, ktoré za horeuvedených a na farára sa vzťahujúcich podmienok má obdržať

DODATOK: Ohľadom vyčisťovania ošipovaných zistil som v archíve biskupského úradu, že p. biskup Benke, ako aj Rimely svojím rozhodnutím zo 7. Decembra 1897 a p. biskup Radnay z 1. jan. 1905 povolil farárovi veľkolovčianskemu vyčisťovať v lese alebo z lesného plodu každú jeseň 4 kusy ošipovaných.

Určenie far. pašienky, lúka a oráčiny.

Farárovi veľkolovčianskemu bude vydané ako pašienka a lúka na hore zvanom „Lazy“ čiastka ohraničená mlynským potokom a cestou vedúcou do Sv. Kríža v celosti. V to sa rozumie aj susedná lúka.

Nakoľko by farárovi z tejto parcele prináležajúca čiastka nevystačovala, bude mu patriť naproti spomenutej ceste „Za cintorínom“ ležiaca oráčina s tou poznámkou, že táto

oráčina nahradzuje chýbajúcu pašienku. Avšak o koľko dostane takto viac oráčiny, toľko sa mu zadrží oráčiny z panského a o toľko bude používať viac panských pašienok. Farár takto získa viac oráčiny, ako mal doteraz, avšak obrobením tohto prírastku nebudú cirkevníci zaťaženi. Súčasne sa prikazuje, aby čiastku cesty, ktorá pretína farské pozemky, udržiaval urbariát.

Školská pašienka

XI. g./ Pašienka patriaca organistovi bude z urbárskeho majetku v jednej čiastke vyštiepená a bude ju používa spoločne s urbariátom.

Mlyn

XVII./ V chotári na brehu Hrona je obecný mlyn, z ktorého dôchodku 1/3 patrí farárovi.

Cintorín

XXIII./ Doterajší cintorín bude zväčšený o ďalší pol holda.

Poznámka: Túto parceláciu vyjadrujúca zápisnica bola spísaná 9. Júla 1862 vo V. Lovči.

Dôchodok mlyna

V smysle bodu XVII. parcelačnej zápisnice, ako aj „Canonica Visitacio“ a zakladačnej listiny Petra Pazmányho a Juraja Szelepcsényiho, bývalých ostrihomských arcibiskupov, dôchodok mlyna vo V. Lovči v 1/3 prináleží farárovi. V roku 1904 a 1905 dôchodok mlyna z viny obce značne upadol. Farár, chcejúc sa domáhať ušlého zisku, obrátil sa na župného cirkevného právneho poradcu Vojtecha Tillesa, ktorý 18. sept. 1905 navrhuje nasledovné:

„P. Zoltán Halko, farár, V. Lovča! Na Váš prípis zo 4. Sept. 1905 oznamujem, že v smysle právneho stanoviska nemáte nárok na odškodné z majetkovej podstaty mlyna, nakoľko užívacie právo znie len na 1/3 hrubého dôchodku. Keďže však mlynský jarok má udržiavať obec a toto obec opomenula, doporučujem Vám vyzvať ju, aby mlynský jarok

vyčistila a upovedomiť ju o prípadných následkoch. Ak by ste boli ukriždení neverným hospodárením mlynára, máte nárok na odškodné po takú výšku, ako v predošlých rokoch.

Obec je povinná údržbu previesť a mlyn dať opäť do prevádzky. Vyzvite ju na to, a ak tak neučiní, nárok na odškodné uplatnite cestou maď. kráľovského súdu v Kremnici, ak výška požadovanej náhrady nepresahuje 1.000 kor. ročne.“

Sporná záležitosť far. hory v chotári obce Hor. Ždáňa

V decembri 1905 upozornil farára Ľudovít Marček, obvodný horár na to, že neprávom užíva v chotári obce Hor. Ždáňa cca 3 holdy erárneho lesa. Farár túto vec ihneď oznámil banskobystričkému maď. kráľ. štát. lesnému riaditeľstvu s tým, aby bola táto vec vyšetrená. Následkom viacerých personálnych zmien na lesnej správe v Žarnovici došlo k vyšetreniu na tvári miesta až 5. apríla 1905.

Okrem lovčianskeho farára boli prítomní: Ján Janovský, obvod. dekan., vedúci lesnej správy Karpáty a Ladislav Zachar, správca far. lesných majetkov. Maď. kráľ. lesnú správu zastupoval ich zmocnenec. Zistilo sa, že fara vyše 30 rokov neoprávnene užívala cca 3 holdy lesa, k čomu došlo pri zakreslovaní mapy a v dôsledku zmien v prírode.

Na písomný dotaz, či fara aj naďalej má právo používať takto získaný les, Dr. Vojtech Tilless, právny poradca odpovedal takto: „Na Váš list z 9. Apríla 1905 oznamujem, že nakoľko došlo k neoprávnenému používaniu lesa v dôsledku rozdielu medzi zakreslenou katastrálnou mapou a prírodou a keďže v smysle tripartitum prolog. 10. § 6. neuplynulo 100 rokov, ani v smysle rak. obč. zák. § 1472 40 rokov, ba v smysle nového obč. zák. ani 32 rokov, nemá fara právny nárok na vyvlastnenie v smysle skutočnej držby.

Nakoľko správca cirk. lesa dňa 18. apríla 1905 po predbežnom vymeraní prehlásil, že les, ktorý je spravovaný normálnym ťažobným plánom, podľa vymerania z 12. apríla 1905 pod dozorom lesnej správy má 11.25 holdov, čiže pri parcelácii daným výmerom po úprave lesných hraníc súhlasí, bol daný príkaz lesníkovi z Hliníka, aby staré označenia odstránil a postavil nové. Týmto nové lesné hranice boli z oboch strán definitívne uznané.

Dovoz farára na vyučovanie náboženstva do D. Trnávky.

Farár V. Lovče doteraz pri vykonávaní cirkevných obradov v D. Trnávke dostával od filiálky povoz tam i späť. Keď bola zriadená cirkevná škola v Dolnej Trnávke, farár žiadal o povoz, aby sa mohol dostaviť na hodiny náboženstva. Tu nastal rozpor medzi cirkevníkmi a farárom. Aby teda jeho nástupcovia nemali naťahovačky s cirkevníkmi, napísal farár cirkevnej vrchnosti tento list: